

Målnummer: Ö3583-96 **Avdelning:**

Domsnummer:

Avgörandedatum: 1998-01-02

Rubrik: När en konkursförvaltare har vidtagit samtliga åtgärder till avveckling av konkursbona och gjort vad som ankommer på honom enligt KL när det gäller utredning av brott, har det ansetts inte motiverat att konkurserna hålls öppna därför att åklagare och skattemyndigheter bedriver fortsatt utredning. På grund härav har förvaltaren inte tillerkänts förskott på arvode. 14 kap 12 § KL (1987:672).

Lagrum: 14 kap. 12 § konkurslagen (1987:672)

Rättsfall:

REFERAT

Trombonen AB, Gordens Consult AB, Tårtkalaset AB, Mitybo Consult AB och ABS Kapital & Konst AB ingår i en oäkta koncern bestående av ett 30-tal s k skalbolag. Bolagen försattes på egen ansökan i konkurs vid Stockholms TR d 8 sept 1994. Edgångssammanträde ägde rum d 8 nov 1994 och förvaltarberättelse inkom till TR:n d 15 aug 1995. 1 mars 1996 begärde advokaten S.K. i egenskap av konkursförvaltare förskott på slutligt arvode med 25 000 kr i envar av de fem konkurserna. Tillsynsmyndigheten avstyrkte S.K:s begäran om förskott.

TR:n (rådmannen Järvstrand) anförde i beslut d 23 april 1996: TR:n har i likartade ärenden tidigare tillerkänt konkursförvaltaren förskott. I anledning härav och enär TR:n för närvarande ej med säkerhet kan bedöma när konkursen kan komma att avslutas finner TR:n, trots att tillsynsmyndigheten ej tillstyrkt, skäl föreligga att tillerkänna förvaltaren begärt förskott.

Tillsynsmyndigheten överklagade i Svea HovR och yrkade att TR:ns beslut skulle upphävas.

S.K. bestred ändringsyrkandena och anförde till stöd för sin talan i huvudsak följande. Ifrågavarande konkursbolag ingår i en oäkta koncern bestående av ett 30-tal s k skalbolag. Flertalet av dessa bolag är försatta i konkurs i vilka han är förordnad som konkursförvaltare. Sedan 1993 har polismyndigheten och åklagarmyndigheten bedrivit utredning om brott i samtliga bolag. Dessa utredningar liksom utredning hos skattemyndigheten om skatterevision pågår alltjämt och det är oklart när utredningarna är klara. Konkurserna kan inte avslutas dessförinnan. I annat fall kommer skattemyndigheten inte att ha något subjekt att debitera ytterligare skatt och åklagarmyndigheten kommer inte att få ett fullgott underlag för eventuella åtal. I övrigt har han vidtagit samtliga åtgärder för att avsluta konkurserna. Resterande konkurskostnader kommer därför enbart att uppgå till mycket begränsade belopp. - Det är anmärkningsvärt att tillsynsmyndigheten i mars 1996 tillstyrkt hans begäran om förskott i andra konkurser, vilka ingår i samma koncern som de nu aktuella konkurserna.

Tillsynsmyndigheten anförde i huvudsak följande. Enligt bouppteckningarna är konkursbona i det närmaste tillgångslösa. Det finns inte något bärande skäl för S.K. att driva konkurserna vidare i avvaktan på ifrågavarande utredningar.

Förutsättningar för att enligt 14 kap 12 1 st KL tillerkänna S.K. förskott föreligger därför inte.

HovR:n (hovrättsråden Möller och Korfitsen samt adj led, hovrättsfiskalen Baerselman, referent) anförde i slutligt beslut d 25 juni 1996: Rätten får enligt 14 kap 12 § 1 st KL tillerkänna en konkursförvaltare skäligt belopp att utgå i förskott innan slutligt arvode bestäms, om det är rimligt med hänsyn till omfattningen av det arbete som uppdraget har medfört, den tid under vilken konkursen har varat och ytterligare beräknas pågå samt övriga förhållanden.

Av S.K:s egna uppgifter framgår att han vidtagit de åtgärder som krävs för att avsluta konkurserna. Den omständigheten att vissa myndigheter ännu inte färdigställt olika utredningar kan, såsom tillsynsmyndigheten framhållit, inte anses medföra att det är påkallat att driva konkurserna vidare. Mot denna bakgrund kan konkurserna inte beräknas pågå ytterligare så lång tid att det skulle framstå som obilligt att kräva att S.K. inväntar konkursernas slut innan han får betalt. Det förhållandet att TR:n genom tidigare beslut tillerkänt honom förskott på arvode medför inte någon annan bedömning. På grund av det anförda finner HovR:n inte tillräckliga skäl föreligga att tillerkänna S.K. begärt förskott.

HovR:n upphäver därför TR:ns beslut om förskott på arvode.

S.K. överklagade och yrkade att HD skulle fastställa TR:ns beslut. Riksskatteverket (RSV) biträdde S.K:s yrkande och anförde bl a: Förvaltarens skyldigheter att fullgöra sin konkursutredning uttrycks inte klart

i 7 kap 8 § KL, portalbestämmelsen under rubriken Förvaltarens allmänna åligganden m m i KL. Hans skyldigheter får i stället utläsas ur 7 kap 15-17 §§ KL där han åläggs att redogöra för vissa förhållanden och att underrätta åklagarmyndigheten i de fall han funnit att gäldenären kan misstänkas för brott m m. RSV menar att det är klart att förvaltaren också utöver vad nyss sagts är skyldig att i sin hantering beakta vissa andra allmänna intressen än sådana som skall tillgodoses enligt uttryckliga bestämmelser i KL. I förarbetena har också när man valde kronofogdemyndigheterna (KFM) som tillsynsmyndigheter i konkurser understrukits att KFM har goda möjligheter att bevaka att mer allmänna intressen tillgodoses. --- Förutom det självklara intresset att ett ärende skall avslutas när det är färdigt har förvaltaren ett eget intresse av att avsluta ärendet eftersom det är först då som han får ut full ersättning för det av honom nedlagda arbetet. Ett starkt skäl att snabbt avsluta en konkurs är också borgenärernas intresse av att utdelningsförslag fastställs så att de så snart som möjligt får sin utdelning. När det gäller fysiska personer som är försatta i konkurs är det naturligtvis också angeläget med ett snabbt avslut eftersom en privatperson är förhindrad att driva näringsverksamhet medan han är försatt i konkurs och det även på annat sätt är till förfång för en enskild att vara försatt i konkurs.

Enligt RSV:s mening lämnar KL utrymme för att göra en avvägning mellan det angelägna i att avsluta ett konkursärende och ett mer allmänt intresse som kan finnas av att man dröjer med ett avslutande.

De nu aktuella konkursärendena

I de nu aktuella fallen föreligger två klart urskiljbara omständigheter som var för sig kan utgöra grund för att den enskilda konkursen ej borde avslutas.

1. De skatterevisorer som nu pågår gentemot de aktuella bolagen avser taxeringsåret 1994 och tidigare taxeringsår. Det finns grundade skäl anta att revisionerna kan leda fram till att bolagen debiteras skatt till betydande belopp. Om konkurserna avslutas innebär det att aktiebolagen upphör att fornas till. Detta medför att skattemyndigheterna inte längre har några revisionsobjekt och inte längre några motparter som kan åläggas att betala skatt. Detta i sin tur medför att det inte längre finns möjligheter att föra talan mot

ställföreträdare och andra som kan vara ansvariga för bolagens affärer med åläggande för dem att solidariskt med bolaget utge skattebelopp eller att ålägga sådana personer skadeståndsskyldighet. Eftersom vissa skattebrott före d 1 juli 1996 var konstruerade så att det för fällande dom måste stå klart att viss skatt undanhållits och detta inte kan klarläggas förrän revisionerna i de nu aktuella bolagen är färdiga medför också ett avslutande av konkurserna att åklagaren ej ges möjlighet att styrka sådana skattebrott.

2. Under det fortsatta förundersökningsarbetet hos polis- och åklagarmyndigheter kan situationer uppkomma då myndigheterna behöver kompletterande information från konkursförvaltaren - information som denne i ett tidigare skede ej haft skäl att tro att den kunde vara av intresse. När en sådan fråga uppkommer kan den situationen uppstå att förvaltaren finner det förenligt med sin brottsefterforskande uppgift att undersöka de efterfrågade förhållandena och lämna uppgifter om vad han kommit fram till. I ett skede då en konkurs avslutats är det naturligtvis inte i allmänhet möjligt att ställa krav på konkursförvaltaren att göra den efterfrågade kompletterande undersökningen bl a eftersom han knappast kan räkna med att få betalt för sitt arbete.

Det finns inte några påtagligt starka skäl för att de nu aktuella konkurserna borde avslutas vid en viss tidpunkt. Det finns inte några borgenärer som lider men av att konkurserna hålls öppna och förvaltarens intresse av att få ersättning för sitt arbete kan tillgodoses genom att denne såsom han yrkat erhåller förskott på sitt arvode.

Sammanfattning

Enligt RSV:s mening finns det inom ramen för gällande konkurslagstiftning utrymme för att göra en avvägning mellan det angelägna i att avsluta ett konkursärende och ett mer allmänt intresse som kan finnas av att man dröjer med ett avslutande. Det är av stort intresse att HD klargör att en sådan avvägning är möjlig.

RSV menar vidare att de allmänna intressen som finns av att de i målet aktuella konkurserna hålls öppna under ännu en tid väger väsentligt tyngre än de intressen som kan finnas av att de avslutas inom kort.

Om HD skulle finna att det finns utrymme för en sådan avvägning som nyss sagts och att det finns grund för att ej f n avsluta de aktuella konkursärendena menar RSV att konkursförvaltaren bör tillerkännas de av honom begärda förskottsarvodena. RSV finner inte anledning att ifrågasätta förvaltarens bedömning att de utredningar som avvaktas kan komma att ta ännu lång tid i anspråk och det finns därmed grund för bifall till talan på denna punkt.

Konkursförvaltarkollegiernas förening som av HD beretts tillfälle att yttra sig i målet, anförde i yttrande d 30 okt 1997:

Sammanfattning. Föreningen anser - i likhet med RSV - att den av klaganden förda talan skall bifallas så att han tillerkännes det av honom begärda förskottet enligt 14 kap 12 § 1 st KL.

Skäl för föreningens ställningstagande. RSV har i sin svarsskrivelse av d 23 maj 1997 redovisat sin syn på förvaltarens skyldighet att inte endast "ta tillvara borgenärernas gemensamma rätt" och verka för en "snabb avveckling av boet" utan även att utreda huruvida misstanke om brott föreligger och - vid sådant förhållande - medverka till att ekonomisk brottslighet blir beivrad. Föreningen har i denna del ingen mot RSV avvikande inställning och ställer sig helt bakom den sammanfattning som avslutar RSV:s skrivelse.

Därutöver vill föreningen tillägga att det till och med kan inträffa att borgenärs intresse blir skadat om en konkurs avslutas innan brottsutredningen fullföljts. Föreningen hänvisar därvid till vad som inträffat i den s k La Reine-härvan.

Efter en omfattande brottsutredning har fällande domar erhållits, bl a i HD, mot två personer, en advokat och en biträdande jurist, för brott mot rådgivningslagen i sex fall. Därefter har fråga uppkommit huruvida talan om skadestånd kunde väckas mot de två rådgivarna. Efter utredning har konkursförvaltaren i samråd med tillsynsmyndigheten funnit att talan endast kunde väckas i de två fall, där konkursen ännu inte var avskriven, och att således talan inte kunde väckas i de återstående fyra konkurserna, när dessa redan var avskrivna jämlikt 10 kap 1 § KL.

Anledningen till att förvaltaren i samråd med tillsynsmyndigheten fann att man inte kunde väcka talan i de sistnämnda fyra fallen var att det inte skulle finnas laga möjligheter att ersätta konkursförvaltaren för hans arbete med skadeståndsprövet för det fall utfallet i skadeståndsprövet inte skulle bli tillräckligt för att täcka ersättningen till förvaltaren.

Man har ansett att KL:s regler om fastställande av arvode inte medger att TR:n i samma konkurs antingen meddelar två avskrivningsbeslut eller avskrivningsbeslut sedan ett utdelningsförslag vunnit laga kraft. Enligt föreningens uppfattning har det ställningstagande konkursförvaltaren - i samråd med tillsynsmyndigheten - i dessa fyra konkurser gjort varit korrekt. Den för tidiga avskrivningen har medfört att skadeståndstalan ej kunnat föras och förvaltaren berövats möjligheten att omhänderta en tillgång.

Även de nu åberopade omständigheterna talar enligt föreningens uppfattning med kraft för att konkurser inte skall avskrivas i de fall det finns skäl utgå från att förvaltaren kan förväntas utföra ytterligare åtgärder i konkursen.

Målet avgjordes efter föredragning.

HD (JustR:n Magnusson, Svensson, Thorsson, Victor och Blomstrand, referent) fattade följande slutliga beslut: Skäl. Enligt 14 kap 12 § KL (1987:672) får rätten tillerkänna en konkursförvaltare skäligt belopp att utgå i förskott innan slutligt arvode bestäms, om det är rimligt med hänsyn till omfattningen av det arbete som uppdraget har medfört, den tid under vilken konkursen har varat och ytterligare kan beräknas pågå samt övriga förhållanden.

Frågan i målet är om de konkurser som S.K. har begärt förskott för kan beräknas pågå under ytterligare så lång tid att han med hänsyn härtill är berättigad till förskott (jfr prop 1986/87:90 s 1620).

Enligt 10 kap 1 § KL skall rätten besluta om avskrivning av en konkurs, om den finner att konkursboets tillgångar inte räcker till betalning av uppkomna och väntade konkurskostnader och andra skulder som boet har ådragit sig. I annat fall skall utdelning ske enligt 11 kap. Enligt 2 § skall utdelningen ske så snart som all tillgänglig egendom har förvandlats till pengar. Enligt 18 § är konkursen att anse som avslutad när TR:n har fastställt utdelningen.

S.K. har uppgivit att ytterligare utredningsåtgärder inte torde bli aktuella i konkurserna. Samtliga åtgärder har också vidtagits till avveckling av konkursbona. Enligt S.K. föreligger emellertid förutsättningar för att bevilja honom förskott eftersom skatte- och åklagarmyndigheterna bedriver utredningar med anledning av misstanke om brott i bolagen och konkurserna inte bör avslutas innan dessa utredningar slutförts.

Det är väl bekant att det bakom många konkurser döljer sig ekonomiska brott av olika slag. Självfallet är det ett angeläget allmänt intresse att sådan brottslighet uppdagas och beivras. Det har också i samband med ändringar av konkurslagstiftningen framhållits att konkursförfarandet bör utformas med beaktande av intresset att uppdaga och beivra förekommande brottslighet (jfr bl a prop 1978/79:105 s 153f).

Det är bl a mot den bakgrunden som konkursförvaltare i enlighet med bestämmelserna i 7 kap 15-17 §§ KL är skyldig att utreda i vad mån det i

konkursen föreligger misstanke om brott. Hur pass ingripande undersökningar som konkursförvaltaren bör göra beror på omständigheterna i varje enskilt fall. Förvaltarens utredning avser emellertid endast frågan om det finns skälig anledning att anta att det föreligger brott. Uppgiften att göra en fullständig brottsutredning är något som ankommer på polis och åklagare (a prop s 178). Att konkursförvaltaren medverkar i samband med beivrande av brott har också ansetts kunna utgöra ersättningsgill konkurskostnad endast i den mån denna medverkan har varit ägnad att befördra konkursförfarandet (se NJA 1992 s548).

I de nu aktuella fallen har S.K., såvitt framkommit, gjort vad som ankommer på honom enligt KL när det gäller utredning av brott. Att åklagare och skattemyndigheter bedriver fortsatt utredning kan enligt nu gällande konkurslagstiftning inte motivera att konkurserna hålls öppna även om detta skulle kunna antas vara till fördel för dessa myndigheters utredning.

Som skäl för att hålla konkurserna öppna har även anförts att detta kan vara till fördel när det gäller möjligheterna att föra talan om företrädaransvar och skadestånd. Klart är att ett skäl för att i ett enskilt fall inte avsluta en konkurs kan vara att det finns anledning att räkna med att boet kan tillföras egendom genom en talan om skadestånd (jfr dock 11 kap 18 § KL). Det har emellertid inte gjorts gällande att så skulle vara fallet i de aktuella konkurserna. Att på de angivna grunderna i andra fall hålla en konkurs som i övrigt är färdig för att avslutas, öppen på en mer obestämd tid har inte stöd i gällande KL.

HD:s avgörande. HD fastställer det slut vartill HovR:n kommit.

HD:s beslut meddelades d 2 jan 1998 (mål nr Ö 3583/96).

Sökord: Konkurs; Konkursförvaltare; Arvode; Förskott

Litteratur:
